УДК 271.4-67(092):061.2ПЛАСТ

Ігор Коляда,
Богдан Бацвін

Блаженніший Любомир Гузар і «Пласт»: деякі сторінки біографії

Пластуни дали нам приклад
служіння Богові та Україні,
і ми повинні продовжувати цей труд.
Л. Гузар

У статті в контексті історії розвитку молодіжно-спортивної організації українського «Пласту» висвітлено деякі сторінки біографії Блаженнішого Любомира в період його еміграції в Австрію та США, зокрема активну участь у діяльності пластового загону «Червона Калина»; розкрито діяльність очільників УГКЦ у розбудові й організації діяльності «Пласту» в незалежній Україні. Проаналізовано погляди Блаженнішого Любомира на роль скаутської молодіжно-спортивної організації у формуванні особистості молодих українців в еміграції, збереженні ними національної самоідентифікації.

Ключові слова: УГКЦ, скаути, «Пласт», курінь, загін «Червона калина», пластун, національна самоідентифікація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний етап державотворення в Україні вирізняється активною участю молодого покоління українців, котрі зросли в умовах пострадянської моделі розвитку суспільства, у процесах формування громадянського суспільства, у якому були б створені найбільш сприятливі умови для всебічної реалізації прагнень та можливостей до духовного зростання й національного саморозвитку. Трансформаційні зміни в сучасному українському суспільстві потребують також нових організаційних форм життя молоді. Тому суспільно значимим і науково важливим та актуальним є вивчення досвіду участі українців у діяльності Українського «Пласту». У цьому контексті не менш важливий подальший розвиток української біографістики, що робить актуальною як у суспільному, так і в науковому вимірі проблему дослідження життєвого шляху особистості, яку сучасники ще за життя називали «моральним авторитетом нації» – глави УГКЦ Блаженнішого Любомира, зокрема ролі «Пласту» у формуванні його особистості та становленні його духовних цінностей і національної самоідентичності.

Мета дослідження – вивчення малодосліджених аспектів біографії дитинства та юнацьких років Любомира Гузара.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вивчення життєвого шляху Блаженнішого Любомира Гузара стосуються роботи А. Аржановського, А. Міщук, М. Міщук, Г. Саранчі, В. Чистухи, К. Щоткіної.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. «В 1911 р. поклали перші основи на наших землях Петро Франко й Іван Чмола, а в 1912 р. – д-р Олександр Тисовський заснував у Львові перші правильні курені пластунів. Він дав їм назву – за козацькими-кубанськими відділами звідунів. За два роки покликала пластунів Перша світова війна в ряди Українських Січових Стрільців. Не одне славне ім'я тої війни народів і наших Визвольних Змагань – це пластунське ім'я; не одне геройське діло тих часів – пластунське діло; не один хрест похилився над пластунським тілом», – так писав у своїй, невеликій книжечці «Великій грі», що опублікована в 1948 р., пластун-сеньйор Юрій Старосольський [6]. «Одного листопадового вечора 1911 р. на сходинах в домівці "Сокола-Батька" Петро Франко "став "вертіти діру" в мізку проф. Боберського, щоб цей винайшов назву на "Scouting". [..] Між нами подали пробні назви на "Scouting". В одних викликували сміх, у других аргументи оборони. І в розгарі балачки пригадав собі Петро Франко, що в школі стрічався з відповідною назвою. [..] Вже другого дня прийшов з назвою "пласт". Чи знайшов її в книжці, чи радився в свого батька – не знаю. Він став серйозно студіювати пластове питання, а мені довелося в Соколі-Батьку робити першу спробу організації пласту» [4]

Восени 1911 р. майбутній полковник Армії УНР Іван Чмола заснував у Львові перший пластовий гурток. Його вихованці згодом утворили кістяк Українських Січових Стрільців. У грудні 1911 р. син Іван

© *Коляда І., Бацвін Б., 2017*

Франка – Петро – запропонував називати українських бой-скаутів (boy-scouts) на зразок окремого стану розвідників запорозьких, а відтак кубанських козаків – пластунами. Тих самих, які навчили російську армію повзати «по-пластунськи». Петру Франку пов'язати українських скаутів із традицією козаків-пластунів підказав його батько Іван Франко. У газеті «Діло» (ч. 268 від 2 грудня 1911 р.) з'явилася стаття П. Франка «Пластуни». У ній автор пояснює, хто були пластуни-розвідники в Кубанському війську, які вміння вони розвивали для несення своєї служби й чим відзначилися під час Кримської війни 1853—1856 рр. (ці дані взято в основному з розвідки наказного отамана Чорноморського козацького війська Якова Кухаренка). Тоді ж засновник українського спорту Іван Боберський підкинув ще ідею, яку одразу прийняли, – назвати організацію українських скаутів коротко – «Пласт» [6].

Основоположником українського скаутингу вважають доктора біології Олександра Тисовського. Саме він адаптував сформульований Бейденем-Поуелом виховний ідеал скаутингу, викладений у 14 правилах лицарського Пластового Закону: «Поки навчався в університеті – свідомо і систематично працював над собою, експериментуючи, чи може він виробити в себе ті чи інші риси. Потім сказав: "Експеримент вдався". Наш уже високошкільний студент (Тисовський про себе) почав призадумуватися, як слід було б до такого діла підготовитися й прийшов до переконання, що заходи народу біля збереження свого існування, – це просто боротьба, яку виграє нарід уповні до боротьби підготований, а це підготування, це річ кожної одиниці, члена народу, горожанина. Чим більше в народі добре підготованих громадян, тим нарід сильніший і успішніший у своїх змаганнях. Тут "декламації" ніпричому, ні нарікання ні скарги на когось чи на щось. Хто хоче придбати свому народові силу, мусить йому дати свою силу, кілько їх має, і переконати інших своїх земляків, щоб і вони свою цінну силу дали. Але теж щоби народові нічим не шкодили. Треба ще щоб усі громадяни домовилися, як будуть поступати, щоб собі взаїмно не робити ні шкоди ні кривди, не гайнувати ні часу ні грома на внутрішні непорозуміння… В такому, сказати б, творчому настрої підглянув я, вже як студент філософії, в незнайомого мені товариша-поляка під час університетського викладу брошуру А. Малковського – перший невеликий підручник скавтінґу в польській мові. Мене здалека зацікавили рисунки і назви розділів. Відразу після викладів пішов я до книгарні і купив цю книжечку. Я прочитав її з великим зацікавленням і був захоплений помислом Бейден Пауела. 1911 року прийшов на роботу в гімназію. І почав усіх діставати своїми думками. Разом з тим брав папір і писав всілякі версії – як то можна буде організувати. Почав писати статті в Ділі під загальною назвою "З думок чудака". Промацував ґрунт. Паралельно в гімназії вів розмови з вчителями. Теж промацував ґрунт. Йшлося про витворення системи виховання, яка б була ідеальною і давала новий тип людини… Принагідно й коротко заводились у конференційні залі розмови на тему мало ще знаного скавтінґу, про який думалося як про військову підготову шкільної молоді, теж уже введеної в австрійських середніх школах, але поза військовою муштрою нікому виховні ідеї на гадку не приходили. Зате почався конфлікт між учителями різних предметів науки, а новою організацією молоді в розумінні її організатора. По правді повинні би були всі учителі потрактувати поважно основи й методи організації й примінити відповідні виховні способи. Але ця зрозуміла хоч явно не висказана вимога зустрілася з нерозумінням, опором і звичками давньої школи, мовляв, учень має боятися, слухати й учитися, а ні, то дістане двійку й кінець. У такому стані справи заходи організації, щоб будити в юнаках радше амбіцію до науки ніж страх перед нею, давали погані наслідки, бо деякі вчителі дошкулювали власне членам організації. Я почав оформлювати майбутній Пластовий Закон як основу задуманої організації. Відтак чекав я лише нагоди, щоб почати все як слід. Трапилося тоді, що зійшлися в конференційній залі професори Боберський, Лещій і я, тоді суплент. Лещій почав гутірку питанням, чи ми знаємо щось ближче про якийсь новий рід зайнять для молоді, т. зв. скавтінґ, яким він зацікавився, бо це щось наче військові вправи. Він, наприклад, дуже радо повчив би хлопців дечого з військового знання. Боберський сказав на те, що чував про це, але він, зайнятий сокільськими справами, не має часу цікавитися скавтінґом спеціяльно. Я пояснив, що знаюся на цьому вже докладно, що це цілком окрема виховна система. Добре було б, казав я, застосувати її до наших умовин – і додав, що я пробую щось подібне зробити. На це Лещій сказав: "Ну, то (імярек) організуйте ви, а я вам поможу". На цьому, з дзвінком на лекцію наша розмова скінчилася. Я був вдоволений, що все таки дехто з професорів чував щось про скавтінґ і прихиляється до того, щоб таке почати. Ще місяць часу коштувало мене списання і гектографування короткого уставу організації і "Закону"…Після того, використовуючи одно заступство в моїй клясі, я виступив на прохання учнів, яким я був обіцяв уже давніше, з проектом організації. Я відчитав їм весь устав і закон і відкрив дискусію над моїм проектом. Хоч це було на шкільній лекції, я

застерігся, що йдеться про організацію, нічим не зв'язану зі школою. Зголосилися всі. На заняття почали ходити заледве 12. Але ці 12 регулярно ходили на сходини по суботах і на прогульки в неділі й на свята. Від них він урочисто, в присутності батьків і директора, прийняв заяви вступу до Пласту і Слово Чести (усно і на письмі)» [11].

О.Тисовський став організатором гуртка, який уперше в історії українського скаутингу після певного випробувального іспиту склав присягу. Як свідчать архівні джерела та публікації 1920-х років, гурток О. Тисовського сформовано 21 квітня 1912-го, а присяга була 18 червня того ж року. У своїх спогадах Олександр Тисовський пише, що присяга виглядала таким чином, що юнаки підписали укладену ним «Карту впису», яка називалася «Пластове слово честі». Документ містив кілька пунктів про те, яким має бути пластун.. Саме цю першу присягу прийнято вважати офіційною датою народження «Пласту». «Сходини відбулися за програмою. Пластуни мали, як це стояло в друкованому вже пластовому уставі, при прийнятті їх у члени Пласту складати на мої руки письмові заяви, що вони точно сповнятимуть пластові обов'язки (т. зв. вписові карти). Під час пластового приречення, що його всі одноголосно виголошували, всі приявні встали...» [15]

Перші пластуни не були об'єднаною організацією, а радше незалежними один від одного гуртами, очолюваними Іваном Чмолою, Олександром Тисовським та Петром Франком. Лише в 1913 р. всі осередки об'єдналися: відбувся перший з'їзд представників пластових гуртків у Львові, на якому створено «Організаційний Пластовий Комітет». На з'їзд прибули делегати із шістнадцяти міст Галичини, які обрали головою Петра Франка. Прийнято статут, розроблений О. Тисовським, та обрано керівництво, об'єднане в «Пластовий інформаційний комітет». Очолив його О. Тисовський, котрий, окрім цього, виконував функції скарбника. Заступником голови обрано П. Франка. Установлено й розмір членських внесків учасників організації (1 корону в рік), запроваджено пластові відзнаки, розпочато розробку однострою тощо. У цьому ж році проведено перший мандрівний табір «Пласту». Отримала новостворена організація й свій друкований орган – "Пластовий табор", – який редагував Петро Франко. На перших порах він виходив як додаток до спортивного часопису «Вісти з Запорожжа». Цього ж року Петро Франко видав книги, що стали основою виховної системи Українського «Пласту» «Пластовий однострій», «Пластові гри та забави», «Пластові відзнаки» (усі вийшли у Львові) та книгу Олександра Тисовського «Пласт» [15].

У 1916 р., в розпал Першої світової війни, О. Тисовський написав патріотичний вірш-присягу під назвою «Пластовий обіт». 19 грудня 1916 р. цей вірш виголосили під час присяги юнаки полку ім. Петра Конашевича-Сагайдачного. Відтоді форма Присяги – читання, згодом – співання «Пластового обіту» і складання «Слова Чести» існувала до 1930 р. Із кінця 1940-х рр. присяга звучить так: «Присягаюся своєю честю, що робитиму все, що в моїх силах, щоб бути вірним Богові і Україні, допомагати іншим, слухатись пластового проводу і жити за Пластовим законом» [15].

О. Тисовський, маючи на увазі українського степового орла (скопа або скоба), який споконвіку ширяв над Дніпром, сформулював вітання пластуна один до одного: зі словом «СКОБ» і правило подавати ліву (від серця) руку. Скоб — початок слів: «Сильно, Красно, Обережно, Бистро» [15].

У Наддніпрянській Україні перший український скаутський загін виник у 1915 р. в київській гімназії Володимира Науменка. А коли у вересні 1918-го було вирішено створити в Києві «Пласт», то на нараді за участю Івана Чмоли й ректора Київського українського народного університету професора Ганицького брали участь також місцеві українські скаути. Серед них – син гетьмана Павла Скоропадського – Данило, а також кінорежисер Євген Слабченко, який у 1938-му першим з українців отримав «Оскара» за кращу європейську стрічку [15].

Після занепаду Української держави «Пласт» відновив діяльність спершу в Західній Україні, а згодом – серед української еміграційної молоді в країнах Західної Європи. У «Пласті» масово гуртувалась українська шкільна, селянська та робітнича молодь. Почав виходити офіційний «пластовий» орган «Молоде життя» [3].

Із початком Другої світової війни в 1939 р. «Пласт» пробував відновити діяльність в Україні. Проте нацистська окупаційна влада не дозволила існування «пластової» організації й «пластуни» змушені продовжувати свою діяльність нелегально. У Галичині вони діяли під проводом конспіративного «Пластового центру». Роботу виконували через Комісію виховних осель, «Рідну школу» та видання журналу «Вогні» [3].

Після війни велика кількість українців залишилася поза Україною й український «Пласт» як організація, яка не могла діяти в умовах радянської тоталітарної системи, припинив своє існування в

Україні. Ця популярна серед української молоді організація, яка пропагувала ідеї християнства та націоналізму, як зазначає Г. Саранча, відродилася в середовищі української молоді, що перебувала в таборах для переселених осіб в окупованих зонах Європи в 1948–1950-х роках [12]. Про масштабність пластового руху свідчить чисельність цієї організації (на той час українських пластунів нараховувалося 10 тис.) [12]. Факт відродження українського «Пласту» поза межами батьківщини мав надзвичайне значення в громадсько-політичному житті еміграції: «Віднова пласту на чужині була здійснена на розгромі німецького імперіалізму, головно на терені Німеччини й Австрії, доки не наступило "Велике розселення" по різних країнах світу. Роки 1945–1958, закріпили й розбудували пластову організацію в нових країнах поселення, під кутом служби Україні» [12]. Із 1950 р. український «Пласт» розвинув активну діяльність на нових місцях поселення: в Австралії, Аргентині, Канаді [3]. Як посвячують у пластуни, Любомир Гузар уперше побачив, коли навчався в Першій академічній гімназії у Львові. На подвір'ї засновники Великої гри (українського скаутського руху) Олександр Тисовський і Петро Франко урочисто в'язали хустки новим учасникам «Пласту» [5].

Пройшовши випробування емігрантів-утікачів, родина Гузарів зупинилася в Зальцбурґу, окупованому аліянтами, і поселилася в переселенчому таборі Лєксенфельд. Тут Любко продовжував навчання в Українській гімназії й почав активно пластувати. Він уключився в пластове життя в курені УПЮ ім. Пилипа Орлика в коші «Чорноморський Кіш». «У Зальцбурзі «Пласт» був важливою частиною виховання після навчального дня. Мама Блаженнішого Любомира була в «Пласті» і загалом уся родина. Вуйко складав іспити та їхав на табори», – згадує небога М. Рипани [10]. «Клич пласту – нашого українського – Бог і Україна!... Я пригадую, там, у Зальцбургу, були гуртки католицьких, православних пластунів, але нас всіх одне єднало – що нас усіх виховували в християнському дусі, дусі віруючих людей. А друга річ – Україна. Нас виховували на патріотів, – розповідає Гузар. – Коли мені було тринадцять, я вперше побував у палатковому таборі. Це було в Австрії, у Фушлі. Я був у загоні «Червона калина», який пропагує спорт, його ігрові види. «Пласт» відіграв дуже важливу роль у моєму житті. Його засадами є самовиховання, постійна праця над собою. Від природи ми трохи є лінивими, а тут необхідно бути старанним і сумлінним. Ця організація має дуже здорові засади, виховну філософію, а курінь «Червона калина» – найліпший курінь у світі» [8]. Посвідку про вступ до «Пласту» він зберігав як реліквію до останніх днів свого життя.

Третя хвиля української еміграції, значну частину якої становила свідома й патріотична молодь, ставилася до свого становища на еміграції як до почесної місії репрезентувати український народ у світі, а тому вважала своїм відповідальним завданням насамперед «активне включення у визвольну боротьбу українців усього світу» [14]. Українська молодь, яка почала прибувати на Американський континент, ставила собі за мету «стати потоком нової крові у місцеве українське життя і своєю жертвенною, систематичною, неголосною, іноді й буденносірою працею причинитися для національно-політичного освідомлення, культурного й економічного розвитку української еміграції чи її нащадків» [14]. Ці завдання українська молодь на еміграції, як відзначає Г. Саранча, реалізовувала створенням молодіжних українських організацій, таких як «Спілка української молоді» (СУМ), «Об'єднання демократичної української молоді» (ОДУМ), «Пласт». У США, де українське співтовариство було найбільш численним й організованим, склалися найбільш сприятливі умови для діяльності українського «Пласту [12].

У Сполучених Штатах Америки «Пласт» засновано через декілька років після його організації в Україні – у 1915 р. Однак на початку свого існування ідеї пластового руху не набули значного поширення серед української молоді в діаспорі США. Осередок «Пласту» на початку 20-х років XX ст. діяв лише в Нью-Йорку під керівництвом українського вчителя Петра Задорецького, який узяв на себе низку організаційних питань, а також подбав про приміщення для зібрань, які відбувались у школі св. Джорджа. На той час організація нараховувала 95 пластунів. У зв'язку з від'їздом у 1929 р. П. Задорецького з Нью-Йорка, цей осередок «Пласту» занепадає й протягом двох десятиліть пластовий рух у США перестає діяти. Відродження пластового руху в Сполучених Штатах Америки розпочалось із переселенням переміщених осіб українського походження за океан, тобто із початком третьої хвилі української еміграції. Наприкінці 1940-х років минулого століття до США прибувають такі активісти пластового руху, як Л. Романюк, М. Хомич. Після приїзду представника верховного керівництва «Пласту» Є. Кульчицького до м. Детройта (штат Мічіган) якраз і пов'язане відновлення цієї організації на території Сполучених Штатів. Саме тому Детройт уважається колискою українського «Пласту» в США після Другої світової війни. Щодо розгортання пластового руху в газеті «Свобода» зазначалося:

«Більш зорганізовано почалася пластова праця в Америці з осені 1949 року. Тоді почали творитися пластові осередки по місцях більшого скупчення скитальців, тоді зорганізувався Краєвий Пластовий Провід в Детройті, почала виходити пластова преса тощо» [12]. За два роки діяльності «Пласту» кількість її членів зросла втричі й становила 1617 осіб. Особливо активно до цієї організації вступало юнацтво, а також поповнювалися лави наймолодших пластунів – «новачків», вік яких не перевищував 12 років. Число осередків із 10 зросло до 30, вони були організовані в різних містах країни. У містах, де перебувала велика кількість новоприбулих емігрантів, створювалися все нові осередки пластової організації. Широкої популярності пластовий рух, як відзначає Г. Саранча, у США набував із тих причин, що для новоприбулої української молоді, яка перебувала в нових, незвичних умовах проживання, осередок «Пласту» ставав місцем, де можна було зустріти співвітчизників, однодумців, друзів [12].

Не міг полишитись осторонь цієї молодіжної організації і юнак Л. Гузар. У 1950 р. у США Любко вступає в члени 23-го куреня УСП «Червона Калина» з осідком у Нью-Йорку (у цьому пластовому курені також був Степан Бандера), на псевдо «Мамай», і до останнього часу брав активну участь у їхній праці. «Пам'ятаю Блаженнішого Любомира від початків нашого пластування в Америці в 50-ті роки. У той час я був старший пластун, член Загону "Червона Калина", так як і Блаженніший. Він знав декого з "калинняків" ще з табору в Зальцбургу, де ходили до гімназії і разом з ними жив у бурсі», – пригадував пластун, братчик Кузьо (Богдан Кузишин) [1].

«Загін "Червона Калина" – один із найстаріших та найчисельніших пластових куренів. Передвісником "Загону" був полк, згодом переіменований на "5-ий юнацький курінь ім. князя Ярослава Осьмомисла", що діяв у Стрию в 20–30 х роках XX століття. Із 1925 р. найстарший гурток "Пугачі" куреня ім. кн. Ярослава Осьмомисла покидає ряди юнацтва і створює перший на теренах Стрия курінь старших пластунів. На початку курінь не мав назви. Але з часом його засновники погодилися обрати славного козацького полковника Івана Богуна патроном куреня. Так виник "Курінь ім. Івана Богуна". Разом із тим з'явилося бажання пов'язати курінь не стільки з традиціями останньої державної доби України, як із повстанням Богдана Хмельницького, тобто збройною повстанською боротьбою за державність. Однак на одній із курінних Рад, за пропозицією Степана Охримовича, вирішено дати кореню дещо ширшу назву – «Загін "Червона Калина"» [7]. «Любомир Гузар був у курені "Загін Червона калина" — саме в тому пластовому курені, в якому також був Степан Бандера. Пластуни його називали просто братчиком. Про це також варто знати. "СКОБ, Братчику Любомире!" – пригадував генеральний директор ТРК "Вежа", пластун Тарас Зеня» [13].

«Наш курінь – славний загін "Червоної калини", до якого я належав, ми головно займалися спортивним життям», – згадує Любомир Гузар. «Я был в отряде "Красная калина", который пропагандирует спорт, в частности, его игровые виды. "Пласт" сыграл очень важную роль в моей жизни. Он основан на самовоспитании, на труде над собой... Видите, мы от природы немного ленивы, а здесь нужно было стараться. Эта организация имеет очень здоровую базу, воспитательную философию, а курень "Красная калина" – наилучший курень в мире. Я доныне поддерживаю связи с теми, с кем был в "Пласте". Мои пластовые друзья преимущественно в Америке, но мы с радостью встречаемся, когда я туда приезжаю. Кое-кто из них и в Украине работает. Вот Влодко Стойко приедет во Львов в мае, будет в университете читать лекции, то мы обязательно встретимся» [8].

Зі слів Гузара, найважливішим, чого він навчився в «Пласті», – постійно інтенсивно працювати над собою. Крім того, кожен пластун має пройти низку різноманітних випробувань, щоб уміти зарадити будь-якій скрутній ситуації [5]. «Пласт» – остаточно це організація, самовиховання, як колись мав на думці Бейден Паул – засновник (скаутського руху). Людина мусить працювати над собою, набувати певні чесноти, прикмети, за допомогою яких вона гарно спілкується з іншими… Пласт має певні закони. Коли ми складаємо присягу, то присягаємо бути вірні Богові, батьківщині, слухатися старших, їх поради і керівництва. Це не є якийсь надзвичайний закон – це кілька таких прикмет, які кожна культурна людина повинна мати. Наприклад, пластун має бути точний. Точність – це надзвичайно важлива річ у житті культурної людини. Культурний – це такий, що вміє співжити з іншими людьми. Процес виховання в Пласті повинен допомогти зробити кожного дуже цінними громадянами, цінними людьми у суспільстві. Ми маємо багато таких прикладів у минулому столітті, тут немає нічого надзвичайного чи таємничого. Це додаток у процесі виховання, яке ми починаємо від батьків, вчителів. Принцип виховання Пласту в кінцевому випадку – це процес самовиховання. Старатися самому без зовнішнього примусу бути хорошою людиною», – зазначає поважний пластун Блаженніший Любомир.

«В Нью-Йорке украинцы жили своеобразной украинской жизнью. Суббота и воскресенье были полностью посвящены делам украинства. Мы ходили в украинскую школу, посещали разные молодежные организации, – делится воспоминаниями приятельница юношеских лет кардинала Гузара Ирена Степура. – В воскресенье ходили в церковь, а затем шли в парку и играли в отбивалки, ездили в разные лагеря. Любомир был все время среди нас. Помню его чрезвычайно милым, товарищеским, мы все знали, что он будет священником, но он нас ни в чем не ограничивал. В нем было что-то очень особенное. Мы так и говорили между собой: "Наш священник"» [8].

«Моя мать очень следила, чтобы дома мы никогда не говорили иначе, только на украинском языке, – это уже рассказывает Блаженнейший кардинал Любомир. – Мы читали украинскую литературу, наши журналы, жили в украинской общине. А когда приходили пасхальные или рождественские праздники, то всегда украинские семьи желали друг другу: "Дай Боже, чтоб в следующем году мы уже могли в Украине праздновать". Но чем дальше, то возможность такого возвращения становилась все менее правдоподобной. Но мы все равно жилы мыслью об Украине» [8].

Отже, цілком слушно зазначає М. Рипан, «патріотизм майбутнього кардинала Л. Гузара виростав із його любові до Батьківщини "загалом" та з його особистого досвіду, такого, що не кожен ним може похвалитися» [10].

Після закінчення подальших студій богословія, у березні 1958 р. прийнявши священичі свячення з рук Владики Амброзія Сенишина, стає першим священиком нової Стемфордської єпархії. Висвячення братчика Любка було великим святом для «калиняків», і вони купили євхаристійну чашу, а їхня товаришка-пластунка, яка працювала секретаркою Нью-Йоркського римо-католицького єпископа Фултона Джан Шіна (Bishop Fulton John Sheen), попросила свого шефа посвятити цю чашу для Любка. І так «калиняки» зі своїм курінним хором й іншими друзями-пластунами доставили Любкові подарунок на його рукоположення у Стемфорді. На першій Літургії, яку правив отець Любомир, співав «калиняцький» хор [9].

Отець Любомир отримав завдання душпастирювати у виховній оселі УНСоюзу в Кергонксоні та оселі Спілки української молоді в Еленвіл (капелан молодечих таборів). Як згадує його небога М. Рипан: «Коли став священником, о. Любомир їздив на "Союзівку", щоб відправляти служби. Люди приїжджали сюди – в мальовничі гори – здебільшого на вихідні. Сумівська оселя знаходилася в містечку Елленвіл, що 10–15 км від "Союзівки". Коли в Америці проходили табори – чи то пластові, чи сумівські, таборовики завжди просили отця приїхати на оселю в неділю, щоб відправити Службу Божу. Зазвичай є так, що або хлопці мають табір, або дівчата, або проходить великий з'їзд під кінець сезону» [10].

Водночас він став учителем та префектом, а згодом і віце-ректором духовної семінарії св. Василія у Стемфорді. У 1965 р. стає настоятелем новоствореної парохії Пресвятої Трійці в Кергонксоні. Але при цьому він знаходив час на участь у курінних нарадах, пластових конгресах, з'їздах, нарадах виховників, де висловлює свої думки про проблеми виховання пластової молоді. «В Америці пішов на студії теології і хоч дуже цікавився Пластом і Загоном, мав щораз менше часу на пластування. Мимо того, завжди знаходив нагоду зустрітися з "калиняками" чи дуже рідко на сходинках, у оселі Вовча Тропа, чи на приватних зустрічах у домах братчиків», – пригадував пластун, братчик Кузьо (Богдан Кузишин) [1]. Головною темою його виступів була потреба зміни й осучаснення «Пласту», щоб запобігти швидкій асиміляції. «Коли приглянемося пластовому життю, то можемо легко спостерегти, що Пласт не розвивається блискучо в Америці. В порівнянні з його розвитком на рідних землях, здається, що Пласт, в зударі з американським способом життя, попав у застій. В уяві старших громадян слово "Пласт" викликує милі спомини про славне минуле, в доростаючому поколінні воно не збуджує одушевлення й почуття гордости в членів, ані не розпалює зависти в не-членів. Реакція одних і других вказує, що Пласт мусить ще багато зробити, щоб вповні розгорнути працю в нових обставинах. Хто тільки щиро заінтересований в розвиту Пласту, чи взагалі в здоровому вихованні нашої молоді, мусить поставити собі питання,чому Пласт перестав захоплювати широкі круги нашої молоді. В Пласті, як і в кожній іншій організації, мусимо розрізнити ідею і її реалізування. Тому повище питання треба властиво розбити на дві частини, в першій – запитуючи про вартість ідеї, а в другій – про її життєздатність у даних умовинах. Відносно пластової ідеї не можемо мати жадних застережень, бо за десятки років свого існування вона апробована і піддержувана різними дуже поважними виховними чинниками багатьох народів. Сам факт, що її могли прийняти і примінити до своїх обставин так дуже відмінні нації, свідчить про її тісний зв'язок з основними засадами й вимогами всіх людей, ким би вони не були і де б вони не жили. Тут не

зашкодить нам пригадати собі також, що кожний нарід приймаючи ідею скавтінґу, яку оформив Бейден-Павелл, надав їй сильнішу чи слабшу національну закраску. Отже, можемо зробити висновок, що пластова ідея є в повному співзвуці з природними законами, що за пляном Творця управляють життям одиниць і спільнот. Український «Пласт», що приніс стільки користи нашому народові в перших десятках років свого існування, зменшив темп свого розвитку. Не можна звалювати вину за це на пластову ідею, бо, як ми вже повище згадували, вона, випробована різними життєвими бурями й негодами, перетривала й найбільш критичні моменти нашої новітньої історії. Залишається нам друга альтернатива: невластиве приміінення пластової ідеї до специфічних обставин й умовин нашого життя в Америці. В нашому житті мусіли зайти якісь дуже глибокі зміни, на які мало хто звернув належну увагу. Те, що двадцять літ тому було нам вповні вистачаючим, сьогодні виявляє певні недостачі. Коли говоримо про зміни, то це не значить, що ми погоджуємося з твердженнями деяких громадян, що наша молодь є "звихнена", що вона не має жадного прив'язання до своєї країни, що вона не виказує належної пошани для наших вікових традицій. Такі закиди побудовані на поодиноких випадках і походять від людей, яких світогляд і мірило життя починається і кінчиться виключно на їхніх особистих переживаннях, з часів їхньої власної молодости. Українська молодь в основі є здорова і то під багатьма оглядами; особливо під оглядом моралі наша молодь стоїть значно вище від молоді інших народів, із якою їй доводиться часто зустрічатися. Але її зацікавлення відмінні від тих, що займали уми їхніх однолітків в останніх десятиліттях минулого й у перших роках нашого століття. Сучасна молодь не зазнала на своїх плечах переслідувань різних окупантів, не переживала хвилин щастя державної незалежности й, окрім того, не має безпосередніх, особистих зв'язків з Україною. А на таких співчинниках виростав теперішній сеніорат. Наша молодь, як і кожна інша, цікавиться й живе своїм довкіллям. Для неї час та обставини, серед яких зроджувалася наша пластова ідея є історією, яка може впливати на розум, що не має цього прямого, життєвого імпульсу, так необхідного, щоб людину пірвати до чину. На нашу думку, повільний розвій пластового життя на американських землях можна до великої міри пояснити хибним підходом до дорастаючої молоді. Ми часто вдаряємо по невідповідно настроєній чуттєвій струні душі молодшого покоління й постає, на жаль, небажаний дисонанс. Ми мусимо шукати за тим, що б промовляло до душі наших хлопців і дівчат і, за можливості – наших сил, ми повинні старатися його якнайбільше ототожнювати з українською дійсністю й проблематикою. «Пласт» у своїй первісній стадії мав зовсім інші потреби, інше середовище й інші переживання – переважно переслідування із сторони польських властей на галицьких землях – із якими сучасна молодь, вихована в інших обставинах, не завжди може належно співчувати. Як можна цьому зарадити? На наш погляд, «Пласт» треба звільнити від стисло місцевих і часових обмежень, видвигнути в ньому особливо такі моменти, які захоплювали б нашу молодь та які б становили підставу для солідного національного виховання. Хто це мав би зробити? Автор цих рядків є вповні свідомий того, яке це тяжке завдання. Але віи також переконаний, що щиро піддані пластуни зможуть перевести глибокі студії над методами пластового виховання, над середовищем, у якому наша молодь обертається, над підходами, якими можна здобути вступ до її сердець та подати конкретні напрями. Така праця, хоча б вона вимагала багато посвяти, мала б далеко сягаюче значення для «Пласту» на американській землі. Пласт дав стільки українському народові, що було б величезною й прямо непростимою втратою, коли б ми дали й йому змогу знидіти і з-за браку допливу дорасту. Хоча стан є дуже поважний, але ще не є безнадійний, якщо скоро пічнемо свою обнову, то доживемо хвилини, коли наш «Пласт» викаже свою повну життєздатність на еміграції й допоможе виховати нові кадри свідомих і готових до чину українців – гідних синів своїх славних батьків» (о. Любомир Гузар. «Думки про Пласт в нових обставинах») [2].

І з переїздом до Риму Владика Любомир завжди радо зустрічався з пластунами, які відвідували Вічне місто.

Після повернення в Україну на початку 1990-х років, попри всі свої обов'язки, Владика Любомир продовжував цікавитися пластовою працею, коли тільки міг, яку країну він не відвідував, усюди старався зустрітись і поспілкуватися з пластунами. «На початку 90-тих гострі, часом непримиримі, дискусії відбувались з багатьох причин, глобальних та дрібних... Однією з таких тем було: «Чи має право пластун співати пісню "Бий Барабан?"». Ця тема виринала за будь-якої нагоди. Аргументи противників пісні, кількість яких у проводі починала домінувати: пропаганда алкоголю, зневажливе висвітлення Папи, діаспора придумала і хай собі співає. 10 серпня 1997 р., на Соколі, відбувалося святкування 85-ліття Пластової Присяги та заприсяження Начального Пластуна Любомира Романківа. Був на цьому святку-

ванні й Блаженніший Любомир. Під час святкового обіду за столом зібралися представники світового та крайового проводів «Пласту», серед яких домінували противники «непластової пісні». Розповідаючи про своє пластування, друг Любомир сказав, що завдячує «Пласту» передовсім тим, що співає. І закінчив свою розповідь словами: «А найбільше я любив співати пісню, де є слова … бий барабан, бий барабан…» До цього питання вже не поверталися ніколи і ніхто… Так виглядає беззаперечність авторитету» (Зі спогадів пл. сен. Богдана Гасюка).

В Україні Владика Любомир продовжував брати активну участь у житті Українського «Пласту»: посвячував новобудови на «Соколі» в Карпатах, у 2002 р. брав участь в ЮМПЗ у Свіржі, з нагоди 100-ліття «Пласту» брав активну участь у святкуваннях в Києві, де виголосив звернення до пластової молоді; був також присутній на святкуваннях ЮМПЗ 2012 р. в УКУ у Львові.

22 червня 2008 р. з нагоди 50-ліття душпастирства Глави Української греко-католицької церкви, пластуну, братчику куреня «Загін Червона Калина» Блаженішому Любомиру Гузару урочисто вручено найвищу пластову нагороду – Орден Вічного Вогню в Золоті. На урочистостях були присутні представники влади, пластових проводів усіх рівнів, а також пластуни України, США, Канади, Аргентини, Німеччини та Польщі. Подія відбулася біля Патріаршого собору УГКЦ у Києві. На це відзначення з'їхалося багато пластунів із різних куточків світу та України, а зокрема, члени загону «Червона Калина», щоб привітати братчика Любомира [9].

За спогадами побратимів-пластунів, Блаженніший Любомир, незважаючи на своє високе становище й поважний вік, залишався людиною скромною й вимагав до себе ставлення, як до рівного члена пластунського товариства, категорично не сприймав виокремлення себе із середовища побратимів-пластунів. «Я как раз вспомнила, как мы обедали, и Блаженнейший раздавал сам, раздавал нам за столом еду, а после обеда, собрат наши тарелки...и унес. Я слова не могла сказать, было стыдно, что первой не встала, не помогла. А сидела и смотрела, потому что просто не знала, что делать, как себя вести. Потом все же подошла, извинилась, а Блаженнейший засмеялся и говорит, что это обычная монастырская практика – помогать тем, кто сидит рядом за столом. Вот такие воспоминания. Очень жаль, невероятно светлая святая личность! Вечная память!", – поделилась воспоминаниями Ружицкая» [8]. Олексій Микитко, пластун із куреня «Червона калина», згадував: «…ми, братчики загону "Червона калина", звертались до нього насправді, багато кому буде важко сприйняти. Він сам завжди з нами сварився і наголошував на тому, що для нас він – Любко! Зрештою, і нам було важко призвичаюватися до такого звертання, але ж він сварився…Те, що можна було так просто звертатися до такої великої людини, давало особливі відчуття! Звісно, що він знав на ім'я і в лице не кожного калиняку, але чітко розумів, якщо це калиняцьке товариство – значить тут може довіряти кожному й кожного може назвати себе братчиком» [1]. Згадує Олесій Микитко: «Був 2012-ий, Блаженніший Любомир хотів побачитися з братчиками і вирішив приїхати на заприсяження нових членів куреня "Червона калина", яке відбувалося у с. Корчин на Сколівщині. Звичайно, подія відбувалася серед лісів, там не було жодного побутового комфорту. Блаженніший попросив сконструювати йому якийсь стілець. А пластуни збудували Блаженнішому цілий "трон" із наплечників. Якраз на знимці Любомир Гузар і сидить на цьому "троні"» [1].

Одного разу кореспондент газети «Експрес» Надія Пастернак запитала Блаженнішого Любомира: «До якого віку Ви були пластуном». У відповідь владика з гідністю відповів: «Пластун – назавжди» [8].

І коли Архиєпископ-емерит УГКЦ, пластун, Блаженніший Любомир (Гузар) відійшов на Вічну Ватру, Український «Пласт» у своєму некролозі зазначив: «Важко переоцінити цю велику втрату для всього українського суспільства. Друг Любомир – це Людина, Українець, Громадянин, Патріот. Він був яскравим прикладом служіння Богові й людям, сили духу, любові до ближнього. Він став беззаперечним моральним авторитетом для українців у всьому світі. Я є звичайна людина, одна з багатьох. Моя мрія – бути Людиною. Я би дуже хотів бачити, щоб багато осіб бажали бути Людиною, собою. Бо бути Людиною, то є великий божий дар», – так говорив Блаженнійший. Любомир Гузар був великим другом молоді, він надихав на добрі справи й учив, що в суспільстві перемін, аби зберегти себе, треба мати міцний стержень душі. Дякуємо за науку, друже!» [7].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, важливу роль у формуванні особистості майбутнього очільника УГКЦ Блаженнішого Любомира відіграв Український «Пласт», посприявши всебічному патріотичному самовихованню на засадах християнської моралі. Саме ці духовні цінності стануть життєвими орієнтирами глави УГКЦ Любомира Гузара, якими він керуватиметься у своєму житті, залишившись назавжди одним із пластунів під ім'ям «Братчик Любко».

Джерела та література

1. Блаженніший Вуйко Любко. Львів: Свічадо, 2017. 208 с.
2. Вісті Курінної Канцелярії Червоної Калини, ювілейне видання з нагоди 50-ліття Пласту, Пластовий музей, Парма, Огайо, США. URL: http: //100krokiv.info/2017/07/o-lyubomyr-huzar-dumky-pro-plast-v-novyh-obstavynah/
3. Газета «Галичина». 100 років «Пласту» 21 квіт. 2012 р. URL: http://www.galychyna.if.ua/publication/society/100-rokiv-plastu/
4. Гайдучок С. Читаю і згадую. *Сокільські вісті.* 1937. Ч. 1. С. 5–7.
5. Головата Л., Сорокін О. Любомира Гузара – пластун, який десять років очолював Українську греко-католицьку церкву. «5 канал». URL: https://www.5.ua/suspilstvo/shchodnia-osoblyva-istoriia-5-kanal-pochynaie-rozpovid-pro-smilyvtsiv-plastu-ukrainskykh-pershoprokhidtsiv-142905.html
6. Єгорова І. Вони не ламають своїх присяг. *День.* № 72, 22 квіт. 2004 р.
7. Загін «Червона калина». URL: http://www.kalyna.org.ua/?id=11
8. Пастернак Н. Факты из биографии Любомира Гузара – «Как стать кардиналом». *Експрес.* 1 берез. 2005 р.
9. Пл. сен. Богданна Блаженко Титла, ПС, Пластовий шлях. 2015. Ч. 3
10. Потрібно, щоб люди були прості, – племінниця про Блаженнішого Любомира. URL: http://old.dyvensvit.org/
11. Ребрик А. Як зароджувався Пласт. *День.* 4 груд. 2013 р. URL: http://incognita.day.kiev.ua/yak-zarodzhuvavsya-plast.html
12. Саранча Г. Діяльність молодіжної громадсько-політичної організації Пласт у США на початку 50–70-х рр. XX ст. *Проблеми і перспективи наук в умовах глобалізації:* матеріали Всеукр. наук. конференції. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2005. С. 77
13. Спогади про Любомира Гузара. Він був Людиною Свободи. URL: http://cerkva-vnls.lviv.ua/spogadi-pro-lyubomira-guzara-vin-buv-lyudinoyu-svobodi
14. Тіцький Й. Післанництво Нової Української Еміграції. *Самостійна Україна.* Чикаго. 1950. № 5–6. С. 15–16.
15. Юзич Ю. Пласту – 100 років. *Український тиждень.* 12 трав. 2011 р. URL: http://tyzhden.ua/History/22443

Коляда Игорь, Бацвин Богдан. Блаженнейший Любомир Гузар и «Пласт»: некоторые страницы биографии. В статье освещаются некоторые страницы биографии Блаженнейшего Любомира в период его эмиграции в Австрии и США, в частности, активное участие в деятельности пластового отряда «Красная Калина»; раскрывается активная деятельность руководителям УГКЦ в развитии и организации деятельности Пласта в независимой Украине. Авторами проанализированы взгляды Блаженнейшего Любомира на роль скаутской молодежно-спортивной организации в формировании личности молодых украинцев в эмиграции, сохранении ими национальной самоидентификации.

Ключевые слова: УГКЦ, скауты, «Пласт», шалаш, отряд «Красная калина», пластун, национальная самоидентификация

Kolada Igor, Batsvin Bogdan. His Beatitude Lubomyr Husar and Plast: Some Pages of Biography. In the article by I. Kolada, B. Batsvin «His Beatitude Lubomyr Husar and Plast: some pages of biography» in the context of the development history of sport-youth organization of Ukrainian Plast the life of His Beatitude Lubomyr during his emigration in Austria and the United States is discovered, in particular active participation in the activities of formation team «Chervona Kalyna»; active actions of the leaders of the UGCC in the development and organization of Plast's activities in independent Ukraine are revealed. The authors analyze the views of His Beatitude Lubomyr on the role of scout youth-sports organization in formation of the young Ukrainians' personalities in emigration, preserving their national self-identity.

Key words: UGCC, Scouts, Plast, Kuren, team «Chervona Kalyna», Plastun, national self-identity.

Стаття надійшла до редколегії
05.10.2017 р.